

EESTI METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2020

TÄITMISE ARUANNE 2011-2015

Koostaja: Keskkonnaministeerium

Tallinn 2016

METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2011–2020 TÄITMINE

Metsanduse arengukava võeti Riigikogu poolt vastu 15.02.2011. Arengukava elluviimiseks kavandatud olulisemad muudatused metsaseaduses võeti Riigikogus vastu 20.11.2013, muudatused jõustusid 01.01.2014. Olulisimad rahastamisallikad arengukava rakendamisel olid Eesti maaelu arengukavad 2007-2013 ja 2014-2020 ning Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) metsanduse programm. 2015. a kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks arengukava rakendusplaan aastateks 2016-2020. Arengukava 2011-2015 täitmise aruande koostamisel on kasutatud varasemate aastate aruandeid, riikliku metsainventeerimise andmeid ja teisi andmeallikaid.

Metsanduse arengukava põhieesmärk on metsade tootlikkuse ja elujõulisuse ning mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. Selleks:

- pikas perspektiivis kasutatakse puitu kui taastuvat loodusressurssi puidutööstuses ning energeetikas juurdekasvu ulatuses;
- metsa tootlikkuse säilitamiseks tehakse metsauuendustöid vähemalt poolel uuendusraiealadest;
- ohustatud ja Eestile omaste liikide populatsioonide hea seisundi säilitamiseks on range kaitse alla võetud vähemalt 10% metsamaa pindalast ja parandatud kaitstavate metsade esinduslikkust.

Nendest eesmärkidest on 2015. aastaks saavutatud soovitud tase rangelt kaitstavate metsade pindala osas. Küpsete ja harvendusraiet vajavate puistute raiemaht tõusis perioodil 2011–2015 keskmiselt 9,7 miljoni m³-ni, mis moodustab ca 72% eesmärgist. Arengukavas raiemahuga võrdluseks esitatud juurdekasv kõigis metsades oli 2015.a 15,8 mln m³.

Investeeringuid uue tootliku metsapõlve saamiseks tehakse peamiselt riigile kuuluvates metsades (2015. a metsaistutus ja -külv 61% uuendusraiealadel), erametsaomanike huvi metsade uuendamisse investeerida on madalam (2015.a metsaistutus ja -külv 27% uuendusraiealadel). Erametsade looduslik uuenemine lehtpuuga toob kaasa metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemise tulevikus.

Eesti metsade pindala on suurenenud 2,22 mln hektarilt 2010. aastal 2,31 mln hektarini 2015. aastal. Eestis on 113 000 erametsaomanikku ja metsasektoris leiab tööd ligikaudu 35 000 inimest, kellele lisanduvad metsade ja selle majandamisega kaudselt seotud hõivatud nt transpordi, turismi, metsaadide varumise ja jahinduse valdkondades. Koos kaudsete mõjudega – läbi vahetarbimise ja lõpptarbimise – on metsasektoriga seotud hinnanguliselt 67 000 töökohta, mis moodustab üle 10% Eesti hõivatute arvust. Metsandusega seotud kaudne ja indutseeritud väärtusloome kolmekordistab metsanduses loodud lisandväärtuse. 2014. a ületas nende kolme lisandväärtuse komponendi summa 2 miljardi euro piiri ning moodustas 11,6% Eesti kogu lisandväärtusest ning 10,1% Eesti SKT-st.

Metsasektori ettevõtete investeeringud põhivarasse on viimastel aastatel olnud suurusjärgus 300 miljonit eurot. Parandatud on metsamajandamise ja puidukaubandusega seotud informatsiooni digitaalse haldamise võimalusi (metsateatiste registreerimine, elektroonilise veoselehe infosüsteem jt). Mittepuidulise kasutuse osas on märgatavalt tõusnud külastuskordade arv metsades.

Kui 2008. a oli metsade tagavara 2015.a SMI arvutuste kohaselt 431 mln m³, siis 2015. a oli see juba 475 mln m³ ehk metsade tagavara on suurenenud lisaks raiutule keskmiselt 6,2 mln m³ aastas. Eesti majandatavates metsades jääb igal aastal erinevatel põhjustel kasutamata mitu miljonit kuupmeetrit puitu. Enim jääb kasutamata madalakvaliteediline lehtpuu, mille peamine kasutusvaldkond on energeetikas. Negatiivse trendina on seetõttu suurenenud küpse metsa tagavara ja selle kasutusväärtust kahandavad juure- ja tüvemädanike kahjustused. Eestil tervikuna jääb seeläbi kasutamata võimalus tööhõive suurendamiseks ja lisandväärtuse loomiseks ning fossiilsete materjalide asendamiseks läbi taastuvressursi kasutamise.

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 indikaatorid

Indikaator	Baastase	2015. a saavutustase	2020. a sihttase
Eesmärk: metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine on tagatud.			
Aktuaalsete inventeerimisandmetega kaetud erametsamaa osakaal	70%	68,9% (aktuaalsed inventeerimisandmed SMI2014 erametsade pindalast)	90%
Uuendusraiemahd ja pindala	5,85 mln m ³ ja 22 400 ha/a (SMI 2000-2008)	8,3 mln m³ (Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) tegelik raiemahd, Keskkonnaagentuuri (KAUR) eksperthinnang erametsade osas); 29 660 ha (pindala pole saavutustasemega otseselt võrreldav, sest sisaldab turberaie alasid, mida metsa uuendamiseks tuleb raiuda mitu korda)	10,1 mln m ³ ; 34 500 ha/a
Erametsade uuendamise osakaal uuendusraiate pindalast	20%	30% (KAUR-i eksperthinnang erametsade 2015.a uuendusraiate pindala 19046 ha, Keskkonnaameti (KeA) hinnang Eesti erametsas kasutatud seemnekoguse ja taimede järgi metsaistutuse ja -külvi pindala 5 672 ha)	40%
Valgustusraiate pindala	22 200 ha/a (STAT 2009)	Metsateatise valgustusraie kohta enam ei esitata 33 145 ha 2013.a (RMK tegelik raiete pindala, teistel omanikel metsateatiste põhjal)	32 400 ha/a

Harvendusraiete pindala	14 200 ha/a (SMI 2007)	19 022 ha (RMK tegelik raiemaht, KAUR eksperthinnang erametsade osas)	34 500 ha/a
Geenireservimetsade - pindala	Puudub	Kokku 2721 ha , millest 1155 ha on majandatav	2876 ha
Puhke- ja kaitsealade külaskordade arv aastas alade koormus- taluvust ületamata	1,45 mln	2,2 mln (RMK 2015)	1,6 mln
Riigimetsamaa pindala osakaal maismaapindalast	20,25	23,0% (maismaa koos sisevetega, SMI 2014)	20,25%
Eesmärk: Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud			
Rangelt kaitstavate metsade osakaal	208 420 ha, 2,2 mln ha	286 350 ha (12,4% Eesti metsade pindalast, SMI 2015)	220 000 ha, 2,2 mln ha
Eesmärk: Puidu kui taastuva tooraine ja taastuenergia allika kasutamine on eelistatud suurema CO2 emissiooniga toodete ning taastumatute energiaallikate asemel.			
Metsade kogutagavara	442 mln m ³ (SMI 2008) 431 mln m ³ (2008.a SMI 2015)	475 mln m³ (SMI 2015)	450 mln m ³ (SMI)
Metsade tagavara juurdekasv	12,1 mln m ³ /a (SMI 2008) 14,1 mln m ³ /a (2008.a SMI 2015)	15,79 mln m³/a (SMI 2015) (majandatavates metsades 13,6 mln m ³ /a)	12,5 mln m ³ /a
Puitkütuste kasutamise maht energiatootmises	22 PJ/a (2009)	31,1 PJ 2014.a sellest elektrienergia tootmiseks 3,4 PJ, soojuse tootmiseks 11,8 PJ, lõpptarbimiseks 15,9 PJ (Statistikaamet 2014)	30 PJ/a
Eesmärk: suurendatud on investeeringuid metsandussektorisse ning metsandusalasesse teadus- ja arendustegevusse.			
Metsandussektori investeeringute maht põhivarasse	149 mln eurot (Statistikaamet 2008)	277,3 mln eurot (Statistikaamet 2014)	
Metsaühistutesse kuuluvate metsaomanike metsamaa pindala	150 000 ha	388 000 ha ja ca 9 750 erametsaomanikku (SA Erametsakeskus)	500 000 ha
Metsaühistute kaudu müüdud puidu maht	65 000 m ³	410 000 m³ Periood 2011 – 2015 kokku: ca 1 700 000 m ³ (SA Erametsakeskus)	5 miljonit m ³

1. Olulisemad arengukava täitmise tulemused

Metsade olemi, seisundi ja kasutamise hindamiseks ning Kyoto protokoll II perioodi (2013-2020) aruandluskohustusteks vajalike täiendavate algandmete kogumiseks on **pidevalt täpsustatud ja kaasajastatud riikliku metsainventeerimise metoodikat ja suurendatud andmehõivet.**

Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse, KAUR, KeA, RMK jt koostöös on **arendatud metsaregistri uut IT platvormi ja avalikke teenuseid ning integreeritud metsandusasutuste infosüsteeme.** Andmete lisandumine metsaregistrisse on muutunud suhteliselt stabiilseks. Aastal 2015 registrisse kantud erametsa pindala oli 87 082 ha (93 119 ha 2014.a). Metsateatise andmekogusse lisandus 38 634 metsateatist (2014.a 31 522), millest 2832 e-metsateatist (2014.a 3 182) ja 14261 (2014.a 2728) lihtsustatud metsateatist, mis ei eelda KeA raiet lubavat märget.

Levendati väikeomandi metsakasutuspiiranguid. Kuni 5 ha suurusega metsamaa kinnistute füüsilisest isikust omanikud vabastati inventeerimisandmete esitamise kohustusest ning aastas alla 20 m³ suuruste raiete tegemise puhul raieliikide määramisest.

Uuendusraiet lubavat **küpsusvanust hakati arvestama puistu koosseisupuuliikide põhiselt.** Sellega kaotati võimalus peapuuliiki muutes muuta raievanust kuni paarkümmend aastat. Küpsusvanuseid ja –diameetreid ei muudetud.

Uuriti turberaiete rakendamist nende eesmärgipäraseks kasutamiseks. RMK rahastamisel valmis rakendusuuring „Turberaiete ökoloogilis-majanduslik analüüs“. Analüüsis ja sellele järgnenud konsultatsioonide käigus on välja toodud erinevate raieviiside normatiivide ebaotstarbekus või kattuvus.

Metsade eesmärgipärasemaks majandamiseks, langi pindala varieerumise ning loomulikuma maastikku sobivuse tagamiseks, eralduse pindala pideva vähenemise ja metsade killustumise vältimiseks **loobuti langi laiuse ja pindala piirangutest**, kui metsamajanduslik tegevus haarab kogu eraldust. Muudatuse sisseviimisest alates on suurimad lageraie alad riigimetsas 18,3 ha, 15,9ha, 15,5 ha ning erametsas 18,4 ha, 15,4 ha, 15,1 ha. Metsaseadust täiendati nõudega, et üle 5 ha lankidel tuleb jätta säilikipuid vähemalt 10 tm/ha. Riigimetsas säilitatakse raielankidel lisaks säilikipuudele ja lamapuidule ka veekaitsevööndid ja ökotonid.

Erametsade metsauuendustööde tegemise toetamiseks **käivitas Keskkonnaamet metsaistutusmaterjali toodangu ja tarbimisvajaduse prognoosimise. Edukalt rakendati siseriiklikku toetust „Metsa uuendamise toetus“**, mille kaudu on toetatud metsauuendustööde tegemist järgnevalt.

Aasta	Maapinna ettevalmistamine (ha)	Istutamine (ha)	Hooldamine (ha)
2011	2 184	999	1 224
2012	1 780	1 347	1 156
2013	2 091	1 274	1 515
2014	2 297	1 509	1 872
2015	2 416	1 662	2 375
KOKKU	10 768	6 791	8 142

Metsaomanike aktiivseks teavitamiseks metsakasvatuse võtete rakendamise vajalikkusest ja abimeetmete olemasolust koostati Erametsakeskuse poolt juhendmaterjale (metsauuendamise, puiduenergeetika, hooldusraiate, maksunduse, igapäevase metsamaaparanduse jt teemadel), saadeti otsepostitusena teavitusi ning telliti saateid ja reklaamikampaaniaid (tele-, raadio- ja trükimeedias).

Metsaühistute poolt pakuti süstemaatiliselt metsaomanikele rühmanõustamist ja praktilist abi metsade majandamisel (inventeerimisandmete tellimine, raiete ja uuendustööde korraldamine). Metsamajandusest ja õigusaktidest, eriti metsauuendamisest, teadvustas metsaomanike teavitamise vajaduse Keskkonnaamet.

Metsakultuuride hooldamiseks ja likviidset metsamaterjali mitteandvate raiete toetamiseks rakendati tulemuslikult Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetme 1.5.1 „Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus“ (ca 4000-6000 ha valgustusraiet aastas). Alates 2015. aastast toetatakse neid tegevusi MAK 2014-2020 meetme „Metsa majandusliku ja ökoloogilise elujõulisuse parandamine“ raames.

Metsa inventeerimise ja seire käigus koguti andmeid olulisemate kahjustajate ja kahjustuste kohta. SMI tagas regulaarselt ülevaate kahjustatud metsamaa üldpindalast metsakahjustuse põhjuste viisi. Metsainventeerimise käigus fikseeriti kahjustusi eraldusepõhiselt vastavalt metsakorraldamise juhendile. Keskkonnaameti poolt tehti metsakaitse-ekspertiisi kogupindalaga ca 4000 ha aastas. Peamisteks metsakahjustajateks on olnud juure- ja tüvemädanikud, põdrakahjustused, tormikahjustused, kuuse-kooreüraskite kahjustused ja ebasoodne veerežiim.

Juurepessu kahjustuste piiramiseks rakendati suviste raiete korral bioloogilisi ennetavaid tõrjemeetodeid. RMK kasutas juurepessu tundlikel alades kändude töötlemist preparaadiga ROTSTOP®. Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetme 1.5.1 „Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus“ raames toetati taimehaiguse ja –kahjustuse vastase tõrjevahendi soetamist ja kasutamist kuni 300 ha aastas.

Eesti maaelu arengukava 2014-2020 meetme „Metsa majandusliku ja ökoloogilise elujõulisuse parandamine“ raames jätkatakse taimehaiguse ja –kahjustuse vastase tõrjevahendi soetamise ja kasutamise toetamist.

Eestisse levida võivate ohtlike invasiivsete võõrliikide avastamise, seire ja esmaste kaitseabinõude süsteemi rakendamiseks koostati ülevaade kaheksa ohtliku invasiivse metsakahjuri kohta. **Põllumajandusameti juhtimisel on Keskkonnaamet teinud invasiivsete kahjustajate seiret kultiveerimismaterjalil ning Keskkonnaagentuur puistutes.**

Osaliselt integreeriti üle-euroopalise metsaseireprogrammi täitmine andmete kogumisega Kyoto protokolliga LULUCF (maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse – *land use, land-use change and forestry*) valdkonna aruandluse vajadusteks. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni, Kyoto protokolliga ja Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heite seire- ja aruandlusmehhanismi kohaselt on Eesti igal aastal esitanud kasvuhoonegaaside (KHG) heitkoguste inventuuraruande (NIR) ja ühtse aruandevormi (CRF) tabelid ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile ja Euroopa Komisjonile.

Eesti metsageneetiliste ressursside *in-situ* säilitamiseks ja kasutamiseks loodi geenireservimetsade staatus. Viidi läbi inventuur geenireservimetsade kaardistamiseks. Geenireservimetsi on viiel alal pindalaga 1155 ha. Kaitsealadel paiknevad metsad arvati hetkel geenireservimetsade loetelust välja.

Metsandusliku pärandkultuuri inventuur Eestis on lõppenud. **Info pärandkultuuriobjektide kohta on tehtud kõigile avalikult kättesaadavaks Maa-ameti rakenduses.**

Koostati ja RMK nõukogu poolt **kinnitati Riigimetsa Majandamise Keskuse arengukava aastateks 2011–2014 ja 2015–2020. Kõigil RMK metskondadel on alates 2013. aastast pikaajalised majandamise kavad. Riigi metsaseemnevaru haldajana on RMK teinud pingutusi metsataimekasvatajate vajadusi rahuldava riigi metsaseemnevaru säilitamiseks ja täiendamiseks.**

Riigimets täitis edukalt puiduturu erapooletu tasakaalustaja, metsalooduse kaitsja ja igapäevase pakkuja funktsioone. Puidumüügimaht 3,6 mln m³ moodustas 2015. a 38% Eesti raiemahust, millest teeniti 152,8 mln eurot. RMK teenis 2015. a kasumit 32,9 mln eurot (156,3 mln eurot 2011-2015), millest omanikutuluna kanti riigieelarvesse 14,6 mln eurot (125 mln eurot 2011-2015), maamaksuna 4,6 mln eurot (21,2 mln 2011-2015). 18% Eesti riigimetsamaast on range kaitse all. RMK maadel on registreeritud 478 kaitsealust liiki ja 6143 vääriselupaika kogupindalaga 14 784 hektarit. Täiendavate looduskaitsetööde maksumus oli 2015. a 1,66 mln eurot. RMK puhke- ja kaitsealadel on külastuste arv tõusnud 2,2 miljonini. Looduspuhkuse ja –hariduse pakkumiseks kasutati 2015.a 6,0 mln eurot.

Olemasolevaid **kuivendussüsteeme ja voolusänge taastati ja rekonstrueeriti** kohtades, kus see ei ohustanud kaitseväärtuste säilimist. RMK poolt rahastati teadusuuringut „Metsakuivenduse mõju potentsiaalselt ohustatud elustikule“ ja viidi ellu uuringu tulemusi. **Rakendati Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meedet 1.8 „Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur“**, mille eelarvest 28% ehk 13 miljonit eurot kasutati metsaomanike maaparandussüsteemide korrastamiseks ja juurdepääsuteede seisundi parandamiseks. Siseriiklikest vahenditest toetati piiratud ulatuses eesvoolude ja kuivenduskraavide hooldamist. Samas on jätkuvalt suur vajadus juurdepääsuteede korrastamise toetamiseks – üheaegselt kuivenduskraavi kordategemisega on metsaresursile juurdepääsutingimuste parandamiseks otstarbekas ka metsatee uuendamine.

Koostati väärilupaiga kaitsekontseptsiooni analüüs, et tagada vabatahtliku keskkonnakaitse kuluefektiivsus.

Metsade tüpoloogilise esinduslikkuse ja vajakute täpsustamiseks 2012.a tööd alustanud töörühm on teinud mitmeid analüüse. **Jätkuvalt täpsustatakse rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esinduslikkust**, hinnatakse vajakute katmise võimalusi olemasolevate Natura elupaikadega ning algatatakse ümbertsoneerimisi vastavalt elupaiganõudlusele.

Piiranguvööndis senisest paindlikumate väärtuspõhist majandamist võimaldavate lahenduste rakendatavust analüüsinud Eesti Maaülikooli (EMÜ) juhitud töögrupp kaardistas erinevate osapoolte probleemid, viitas olemasolevale teadusinfole ning esitas **põhjendustega konkreetsed lahendustepanekud edasisteks tegevusteks piiranguvööndite majandamisel.**

Kaitse-eeskirjade sotsiaal-majanduslike mõjude hindamiseks koostati metoodika. Süsteemselt on arvatud ja **kompenseeritud kaitsealadel majanduspiirangute tõttu saamata jäänud tulu Eesti maaelu arengukava 2007-2013 ja Eesti maaelu arengukava 2014-2020 meetme "Natura 2000 toetus erametsamaale" ning 20 aastaste vabatahtlike vääriselupaiga kaitselepingute kaudu.**

Metsanduse arengukava ressursikasutuse hinnangud ja seisukohad metsade kasutamiseks kliimamuutuse leevendamiseks olid sisendiks Eesti energiamajanduse arengukavale aastani 2030 ja selle keskkonnamõju strateegilisele hindamisele. **Energiamajanduse arengukava rakendamine aitab kaasa puidu, raiejäätmete ja alternatiivsete puiduressursside aktiivsemale kasutamisele.**

Muudeti maksusüsteemi, et tagada füüsilisest isikust metsaomanike õiglasem maksustamine ja suurendada huvi metsade majandamise vastu. Tulumaksuseaduse muudatustega lubati füüsilisel isikul kasvava metsa raieõiguse ja raiutud metsamaterjali võõrandamisel kolmel järgneval maksustamisperioodil arvata saadud tulust maha metsa majandamisega seotud kulud.

Keskkonnaminister moodustas 11.01.2012 sektoriülese **metsandusnõukogu metsapoliitika majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja keskkonnaalaste eesmärkide ja metsanduse arengukava täitmise soodustamiseks ja jälgimiseks.**

SA Erametsakeskus arendati erametsanduse kompetentsikeskuseks. Tulemusnäitajatel baseeruv puidumüügi süsteem rakendus 2012, kui ühistutele hakati maksta toetust ühistu abil turule toodud puidu mahu, teenindatud metsaomanike arvu ning metsa kvaliteedinäitajate alusel. Alates 2012 seati nõustamisele omafinantseering 10% ning alates 2014. aastast 30%. 2015. aastal on ettevalmistatud nõustamistoetuse ning metsaühistute toetamise muudatusi, mis rakenduksid 2017. aastast. Muudatuste eesmärgiks on muuta tugisüsteem majanduslikult iseseisvamaks, samal ajal võttes toetuste maksmisel arvesse vajadust suurendada metsakasvatustööde mahte erametsas.

Koostöös Maaeluministeeriumi ja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametiga valmistati ette ja rakendati Maaelu arengukava 2014-2020 metsandusele suunatud meetmed.

Transpordivõimaluste kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmist käsitleti transpordi arengukavas aastateks 2014 kuni 2020. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium leevendas ümarpuidu veol massipiiranguid 48/52t sõltuvalt autorongi sildade arvust ja paarisrataste olemasolust. Keskkonnaministri määrusega **anti võimalus elektroonilise veoselehe kasutamiseks.** Transpordivõimaluste kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmise on jätkuvalt aktuaalne tegevus.

Eesti õigusaktid viidi vastavusse EL puidukaubanduse määrusega (EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) nr 995/2010) ning teavitati määruse nõuetest. Ettevõtetele lisandus nõuetekohase hoolduse süsteemi (teabe olemasolu, ohu hindamine ja vähendamine) olemasolu nõue.

Erametsandusega seotud metsandusalaste rakendusuringute programmi koordineeris Erametsakeskus ja rahastati läbi KIKi summas 39 990 eurot. 2015. aasta uuringute

tulemusel täpsustati toetuste mõju hindamise metoodikat, leiti erametsade majandamise kattetulu ning uuendati makromajanduslike arvutuste baasnäitajaid (puidukasutusest saadav lisandväärtus ning maksutulu). **RMK rahastas aastatel 2011-2014 jätkusuutliku metsandusega seotud rakendusuringuid mahus 192 000 eurot/aastas.** RMK pidas aktuaalsena jätkusuutliku metsandusega seotud uurimisteemade nimekirja, mille alusel korraldas perioodiliselt konkursse rakendusuringute rahastamiseks. Keskkonnaministeeriumi poolt koostati ja edastati Haridus- ja Teadusministeeriumile TA programmi metsandust puudutavad teemad.

Luu Metsanduskoolis uuendati 2014. aastal kõik metsanduslikud tasemeõppe kutseõppekavad vastavalt kutsestandarditele ning õpet viiakse läbi 2.-5. kvalifikatsioonitasemel nii kutsekeskharidus- kui kutseõppes. Õpe lõppeb kutseksamiga. **Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit koostöös Luua Metsanduskooliga on 2014-2015 kokku väljastanud üle 1000 kutsetunnistuse arboristi, forvardioperaatori, harvesterioperaatori ja raietöölise kvalifikatsiooni kohta.** Töösse on võetud metsaveoautojuhtide kutsestandard.

Eesti on viimasel 10 aastal nii raie MM-il kui ka noorte Euroopa metsandusvõistlustel olnud riikide arvestuses esiviisikus, mis näitab kutseõppe kõrget taset. Võistlusteks ettevalmistumist ja võistlustel osalemist on toetanud KIK. Eesti siseselt on järjepidevalt toimunud raievõistlused ja metsameeste kutsealavõistlused RMK ja Metsaseltsi vedamisel.

Avalikkuse teavitamine metsaressursi rollist ja selle kasutamise olulisusest ning metsamajanduse ja puidukasutuse maine tõstmine toimus Metsaseltsi, Eesti Erametsaliidu, Erametsakeskuse, RMK jt asutuste korraldusel ning peamiselt KIKi rahastamisel. Sealhulgas nt. 10 osalise metsanduse teemalise saatesarja "Metsapeatus" tootmine ja näitamine ETV-s. Metsanduslik õppeleht Sinu Mets ilmub järjepidevalt neli korda aastas. Lisaks osaleb Erametsakeskus koostöös metsaomanike esindusorganisatsioonidega Maamessil, kus jagatakse infot ning tutvustatakse erametsanduse tugisüsteemi ning selle pakutavaid teenuseid.

2. OLULISEMAD PROBLEEMID ARENGUKAVA TÄITMISEL

Metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemine. Erametsade 2007.a lageraiealad on uuenenud 2014. aasta metsauuenduse inventuuri kohaselt pindala järgi lehtpuuga 72% (sh Ks 28%), okas-lehtpuuga 20% ja okaspuuga 8% (sh Ku 4%, Ma 2%). Suur lehtpuu osakaal viitab laialdasele loodusliku uuenemise kasutamisele ning madal metsauuendustööde osakaal vähesele huvile investeerida metsauuendamisse. Hetkel moodustab männi tagavara 30,3%, kuuse tagavara 23,4% ja kase tagavara 22,9% Eesti metsade puuliikide tagavarast.

Kodumaise metsakultiveerimismaterjali puudus. Kultiveerimismaterjali registreeritud tootjaid oli 2010.a 210 ja 2015. a lõpu seisuga 107. Kuigi istutusmaterjali toodang on võrreldes 2010.a suurenenud ca 1,8 korda (16,8 mln tk 2010 ja 29,9 mln tk 2015.aastal), ei ole seoses erametsas metsauuendamise mahu kasvuga erametsaomanikele kodumaist metsaistutusmaterjali jätkunud. Puudujäägi katmiseks on metsaistutusmaterjali valdavalt sisse toodud Lätist ja Leedust (2015.a toodi metsauuendamiseks sisse 3,4 mln taimet). Taimetoodangust andsid 2015.a erataimlad ca 23% ja riigitaimlad 77%. Erataimlate toodangumahu tõstmist takistab pikaajaliste lepingute puudumine taimeostjatega. Tulevikus

võib arenev metsaühistute võrgustik kui metsaomanike taimevajaduse koondaja pakkuda erataimlatele toodangu turustamisel pikaajalist kindlust.

Metsade majandamise regulatsioon ei taga majanduslikult ratsionaalset metsade majandamist. Puistupõhiste küpsusvanuste rakendamise mõju analüüsi (EMÜ, 2011) kohaselt ei arvesta metsaseaduse järgsed uuendusraiet lubavad küpsuskriteeriumid puistute kasvu seaduspärasusi (juurdekasvu dünaamika, saadavad sortimendid, puistute kahjustuste ulatuse suurenemine vanuse kasvades). Majandatavad metsad toodavad seetõttu vähem tulu ning Eestil tervikuna jääb kasutamata võimalus fossiilsete materjalide asendamiseks läbi taastuvressursi kasutamise.

Piiranguvööndi loodusväärtuste kaitse täpsustamine. Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid ei ole seletuskirjades lahti kirjutatud selliselt, et selguks, millised loodusväärtused piiranguvööndisse tegelikult jäävad. Metsaomanik ei saa piisavalt informatsiooni, millistest väärtustest kaitseala valitseja kaalutusotsustuste tegemisel lähtub. Seega on raiete keelamine või raietele täiendavate tingimuste seadmine metsaomaniku jaoks sageli ettearvamatu. See loob metsaomanike seas ebakindlust ning segadust, mis on sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi erinevus.

Loodusväärtuste kaitsel ei hinnata piisavalt sotsiaalmajanduslikke mõjusid. Erametsades väljaspool Natura 2000 alasid ei kompenseerita loodusväärtuste kaitse tõttu saamata jäävat tulu.

Kyoto protokoll LULUCF sektori aruandlus. Metsandust raporteeritakse maakasutus, maakasutuse muutuse ja metsanduse (*land use, land-use change and forestry* – LULUCF) valdkonna all. LULUCF sektoril on Eesti suure metsasuse tõttu riigi süsinikuringes tähtis roll. Kasvuhoonegaaside neeldumist ja emissioone arvutatakse maa-aluses ja maapealses biomassis, surnud puidus, varises, mineraal- ja turvasmuldades ning puittoodetes. Arvestusmetoodikate analüüsiks, täpsemaks raporteerimiseks vajalike mudelite arendamiseks ja riigispetsiifiliste faktorite väljatöötamiseks on vajalik läbi viia uurimistöid. Koostöö eriala ekspertide ja teadusasutustega on erakordselt aktuaalne tegevus, sest see tagab Eestile parema positsiooni läbirääkimistel Euroopa Liiduga ning läbipaistva ja täpse emissioonide arvestuse. Hetkel kasutatav arvestusmetoodika ei arvesta piisavalt Eesti ja teiste metsarikaste riikide eripäradega. Edasistes protsessides on Eesti jaoks oluline saavutada Euroopa Liidu tasemel kokkulepe arvestuspõhimõtete üle, mis toetaksid jätkusuutliku metsamajanduse võtete kasutamist ja säilitaksid sektori konkurentsivõime.

Hea ettevalmistusega ja kohanemisvõimelise tööjõu olemasolu tagamine. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi OSKA metsanduse ja puidutööstuse valdkonna raporti kohaselt on valdkonna tööjõuvajadus tervikuna pigem kasvav ning suureneb vajadus harvesteri- ja forvarderioperaatorite ning metsaveo ja puiduhakkuri veokijuhtide järele. Tehnoloogiliste arengutega seoses väheneb järk-järgult vajadus kettsaega töötavate raietöölise järele. Raport sisaldab ettepanekut suurendada harvesteri- ja forvarderioperaatorite lõpetajate arvu järk-järgult lähema 10 aasta jooksul 30 harvesteri- ja 30 forvarderioperaatorini aastas. Aastani 2013 suurendati masinajuhtide eriala kõrgema pearahaga riiklikku tellimust 49 kohani. Alates 2014. aastast masinajuhte eraldi riiklikus tellimuses välja ei tooda ning nende rahastus on teiste metsanduse erialadega võrdne. Arvestades metsamasinaõppe kallidust, amortiseerunud õppemasinate ressursi ning järgmiste perioodide investeringuvajadust, ei suuda Luua Metsanduskool täita sektori suurenevat nõudlust masinajuhtide järele.

3. LOODUSVARA KASUTAMINE

Metsanduse arengukavas aastani 2020 on esitatud mõõdukas puidukasutuse stsenaarium, mille kohaselt on metsasektori pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks saavutada uuendus- ja harvendusraiate mahuks 12–15 miljonit m³ aastas. Arengukava kohaselt sisaldab aruanne ülevaadet eelneva 10-aastase perioodi metsaressursi kasutamisest. Aastatel 2006-2015 on raiemaht olnud keskmiselt 8,0 miljonit m³ ehk 53-66% eesmärgist ja ca 51% juurdekasvust (15,79 mln m³, SMI2015). Seega toimub Eestis jätkuvalt küpsete metsade tagavara akumulatsioon (vt indikaatorid „Uuendusraiemahut ja pindala“, „Metsade kogutagavara“), millega ei kasutata optimaalselt olemasolevat ja juurde kasvavat puitu kui taastuvat ressursi.

Eesti majandavate männikute keskmine vanus on 70 aastat ning kuusikute keskmine vanus 56 aastat, mis lähenevad viljakamates kasvukohtades kehtivale raieküpsuse eale. Küpsete puistute juurdekasv ja süsinikusidumine väheneb vanuse suurenedes ning uuendusraieid edasi lükates võib raietega kaasnev emissioon kõigi puistute vähenevast juurdekasvust tulenevalt ületada sidumist.

Arengukava põhieesmärk on metsade tootlikkuse ja elujõulisuse ning mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. Selleks, et ka tulevikus tagada metsamaade kasvupotentsiaali optimaalne kasutamine ja puidukasutuse võimalus, tuleb jätkuvalt soodustada uue metsapõlve saamiseni viivaid uuendusraieid küpsetes metsades ning sellele järgnevat metsade uuendamist ja kasvatamist. Metsi uuendades, kasvatades ja kasutades saame pidevalt energiamahukate materjalide ja fossiilkütuste asendamiseks taastuvat loodusvara puitu, mille kasvamise käigus seotakse suur osa Eesti teistes sektorites tekkivast CO₂ heitest.

Raiemaht raieliigiti 2006-2015 metsateatiste ja ortofotode põhjal

Aasta	Uuendus- raie m ³	Valikraie m ³	Valgustus- raie m ³	Harvendus- raie m ³	Sanitaar- raie m ³	Muu raie m ³	Kokku m ³
2015	8 319 255	197	233 052	1 393 669	221 262	223 532	10 390 963
2014	8 579 695	1 501	230 692	1 422 756	348 104	151 556	10 734 303
2013	6 990 598	417	244 238	1 574 094	273 754	148 511	9 231 613
2012	6 580 767	1 320	258 103	1 623 078	524 459	188 609	9 176 335
2011	6 538 625	2 200	238 695	1 691 332	401 400	247 272	9 119 524
2010	6 046 802	2 944	207 672	1 488 259	471 444	157 953	8 375 074
2009	4 329 227	2 199	177 953	1 046 138	326 997	173 591	6 056 105
2008	4 096 878	1 395	199 955	1 113 132	307 565	255 743	5 974 668
2007	3 846 192	3 703	162 115	1 027 622	339 813	206 244	5 585 689
2006	4 208 994	6 918	152 964	893 091	500 832	136 255	5 899 054
Keskmine 2006- 2015							8 054 333

Tabel on koostatud kasutades Riigimetsa Majandamise Keskuse tegelikke raieandmeid ning teiste valdajate ja erametsaomanike metsateatiste andmeid. 2007–2012 on erametsaomanike puhul korrigeeritud lageraiete mahtu tuginedes ortofotode põhjal tehtud lageraiete uuringutele. 2013–2015 on erametsaomanike puhul korrigeeritud kõikide raiete mahtu tuginedes satelliitpiltide põhjal tehtud uuringutele.

LISA 1 EESTI METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2020 RAKENDUSPLAANI 2012-2015 LÕPETATUD TEGEVUSED

NR	Tegevussuunad ja tegevused
1.1.6	Väikeomandi metsakasutus-piirangute vähendamine, vabastades kuni 5 ha suurusega metsamaa kinnistute füüsilisest isikust omanikud inventeerimis-andmete esitamise kohustusest ning metsaomanikud aastas alla 20 m ³ suuruste raiete tegemise puhul raieliikide määramisest.
1.2.3	Metsade majandamise käigus eraldisepõhise langi pindala varieerumise ning loomulikuma maastikku sobivuse tagamine, vältides eralduse pindala pidevat vähenemist ja metsade killustumist, lähtudes sellega kaasneva mõju analüüsist.
1.6.1	Staatuse loomine Eesti metsageneetiliste ressursside <i>in-situ</i> säilitamiseks ja kasutamiseks ning selleks vajalike puistute väljavalimine
1.8.1	Riigimetsa Majandamise Keskuse arengukava koostamine ja kinnitamine RMK nõukogu poolt, et tagada organisatsiooni tegevuse tulemina ühiskonna enamiku huvidele vastavate eesmärkide saavutamine
1.8.5	Riigimetsade pikaajalise majandamise kavade koostamine, mis määratleb kümne aasta olulisemad tegevussuunad maakasutuse ja metsamajanduse vallas.
2.1.4	Raiete käigus võimaluse korral sobilike struktuurielementidega elupaigakildude ning jämeda surnud puidu säilitamine. Säilikpuude ja surnud puidu optimaalse vajaliku koguse määramiseks raieastmel uuringu korraldamine
2.1.5	Kaitsealadel raiejäätmete kogumise reguleerimise vajalikkuse analüüsimine. Pohla kasvukohatüübis elurikkuse ja mullaviljakuse säilitamiseks käändude juurimise ja raiejäätmete kogumise piiramine
2.1.6	Toetusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine laialehiste puuliikide kasvatamiseks segapuistutes
3.1.2	Metsamuldade seire läbiviimine süsinikuvoogude muutuste hindamiseks mullas
3.2.2	Ehitiste süsinikusisalduse hindamiseks meetodika väljatöötamine ja rakendamine
3.3.1	Raiejäätmete ja alternatiivsete puiduresursside (elektriliinide aluse võsa, käändude jms) aktiivsemaks kasutamiseks abinõude väljatöötamine ja rakendamine, et täita võimalikud vajakud bioenergia eesmärkide täitmisel. Kaasneva mõju analüüsimine elustiku mitmekesisuse säilimisele.
4.2.1	Siseriikliku toetusmeetme "Metsa inventeerimise ja metsamajandamiskavade koostamise toetus" ümberstruktureerimine eesmärgiga toetada enam füüsilisest isikust metsaomanike metsamaade inventeerimist ning nõustada eraomanike metsaühistute kaudu
4.2.2	SA Erametsakeskus arendamine erametsanduse kompetentsi-keskuseks
4.2.4	Nõustamisteenustele tulemuseesmärkide seadmine; tasulise nõustamisteenuse arendamine
4.3.2	Puidukaubandusega seotud informatsiooni elektrooniliseks muutmine, andmestruktuuride standardiseerimine ning sellega infovahetuse parandamine ja kiirendamine
4.3.3	EL puidukaubanduse määrase rakendamine Eestis, puidu importimisel ELi selle päritolu tuvastamine piiril
4.3.4	FLEGT-litsentsimisüsteemi rakendamine puidu importimisel Euroopa Ühendusse
4.5.7	Metsandusalaste rakendusuringute programmi koostamine